

УДК 94: [328 (477.83/.86) : 323.13 (=411.16) “1907/1911”

УКРАЇНСЬКО-ЄВРЕЙСЬКА СПІВПРАЦЯ ПІД ЧАС ВИБОРІВ ДО АВСТРІЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ 1907 І 1911 рр.

Назар ВАСЬКІВ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна

На зламі XIX–XX ст. частина українських політичних партій Галичини (РУРП, УСДП і УНДП) налагодила співпрацю з національно зорієнтованою частиною галицького єврейства. У такий спосіб вони прагнули мінімізувати вплив польського політикуму на єврейський загал і, в кінцевому рахунку, послабити його позиції у регіоні. Принципи автономії громад, що були закладені у програмах радикалів та соціал-демократів, входили до сфери інтересів єврейської спільноти. Націонал-демократи, попри окремі критичні висловлювання стосовно євреїв, усвідомлювали важливість поглиблення відносин для забезпечення собі політичної ваги в краї. Тому активна співпраця між сторонами проявилася у взаємній підтримці під час виборчих кампаній до представницьких органів влади. Особливої актуальності вона набула після прийняття 1907 р. в імперії нового виборчого законодавства. Як наслідок, українсько-єврейське порозуміння забезпечило позитивні результати для обох народів під час виборів до австрійського парламенту 1907 і 1911 рр. й доволі переконливо руйнувало стереотип про історичну тяглість українсько-єврейського протистояння на галицьких теренах.

Ключові слова: Галичина, українці, євреї, австрійський парламент, вибори.

Наприкінці XIX – початку XX ст. вагомого значення у програмах і діяльності політичних партій Галичини набуло єврейське питання. Це було зумовлено суспільно-політичними змінами в Австрійській імперії у другій половині XIX ст. У їхньому наслідку євреї домоглися громадянського рівноправ'я та суспільного визнання, що своєю чергою сприяло утвердженню серед них ідей національного відродження та державотворення. Разом із тим, із поширенням соціалістичного та національного рухів в Європі, постала необхідність визначення вектору політичної орієнтації галицьких євреїв. За таких обставин відбулося розмежування їхньої релігійної та етнічної складової. У підсумку, для реалізації поставлених завдань прогресивно налаштовані кола єврейської спільноти обрали державотворчий формат розвитку, що передбачав пошуки політичних союзників на платформі міжнаціонального порозуміння та співпраці. Із огляду на це, їм вдалося заручитися підтримкою частини українських політичних партій, національні прагнення яких були близькими до програмних цілей галицького єврейства.

Українсько-єврейська співпраця на виборах 1907 та 1911 рр. до австрійського парламенту не була предметом усебічного наукового аналізу серед єврейських, польських та українських дослідників. Так, питання міжнаціональної співпраці піднімали у своїх дослідженнях Яків Хонігсман і Александр Найман¹. Указані

¹ Яків Хонігсман і Александр Найман. *Євреї України: краткий очерк истории* (Київ: Укр.-финский институт менеджмента и бизнеса, 1992), 175 с.

автори лише принагідно звернули увагу на співпрацю між українцями та євреями під час виборів до австрійського парламенту 1907 р. До вказаних робіт варто додати дослідження австрійського історика Берріса Куцмані², котрий проаналізував діяльність галицьких єврейських політичних партій і рухів, виборчу кампанію 1907 р. і українсько-єврейську співпрацю під час виборів до Державної Ради.

Питання зародження і розвитку сіоністського руху в Галичині на зламі XIX–XX ст. піднімав на конференції з іудаїки в Москві 2004 р. львівський дослідник Ігор Смольський³. Зокрема він звертав увагу на спільні дії сіоністів і українських політичних партій під час виборчої кампанії до австрійського парламенту 1907 р. На переконання автора, українсько-єврейський союз носив тимчасовий характер. На важливість українсько-єврейської співпраці у даному контексті звертав увагу і Тарас Андрусак⁴. Дослідник прагнув з'ясувати спонукальні фактори утворення українсько-єврейського передвиборчого блоку та наслідки його парламентської діяльності.

Відчутний поступ у питанні міжнаціонального політичного співробітництва здійснила зарубіжна історіографія. Зокрема, у дослідженнях Джошуа Шейнса⁵ та Йоханана Петровського-Штерна⁶ розглянуто передумови політичного союзу та його вплив на розвиток українсько-єврейських відносин. Поряд із цим, дослідники зосередили свою увагу на вибоках міжнаціонального порозуміння між українцями та євреями у контексті політичного співжиття на галицьких землях.

Лібералізація політичного життя Австро-Угорщині сприяла активізації серед єврейської спільноти різних за своїм ідеологічним спрямуванням і соціальним складом суспільно-політичних рухів і партій. Очевидно, що в умовах відсутності власної держави євреї прагнули отримати максимальні дивіденди від співпраці з провідними політичними силами на території їхнього проживання. З цією метою асимілятори польського покоління єврейської інтелігенції Львова 1880 р. утворили товариство “Agudas Achim” (“Союз братів”) на чолі з Бернардом Гольдманом⁷.

² Берріс Куцмані, “Духовная, культурная и политическая жизнь евреев Галиции при австрийской власти (1772–1918)“, у *Материалы Девятой Международной Междисциплинарной конференции по иудаике*, вип. 10, ч. 1. (2002), 187.

³ Игорь Смольский, “Зарождение и развитие сионизма в Галиции в конце XIX – начале XX вв.“, у *Материалы одиннадцатой ежегодной междунар. междисциплинарной конфер. по иудаике* 1 (2004), 404–410.

⁴ Тарас Андрусак, “Українсько-жидівська передвиборна коаліція 1907 року“, “*І*” – *Незалежний культурологічний часопис* 8 (1996): 57–59.

⁵ Joshua Shanes, *Diaspora Nationalism and Jewish Identity in Habsburg Galicia*. (New York: Cambridge University Press. 2012. Pp. Xiv), 320.

⁶ Joshua Shanes and Yohanan Petrovsky-Shtern, “An unlikely alliance: the 1907 Ukrainian–Jewish electoral coalition”, *Nations and Nationalism* 15 (3) (2009): 483–505.

⁷ Franciszek Bujak, *Galicya. Kraj. Ludność. Społeczeństwo. Rolnictwo*. (Lwów : Nakł. Księgarni H. Altenberga; Warszawa : Księgarnia pod firmą E. Wende i Spółka, 1908), т. 1, 118.

Воно ставило за мету перетворити євреїв з окремої релігійної групи в рівноправних громадян Австрії. Його друкованим органом став журнал “Ojczyzna” (“Вітчизна”) під редакцією Натана Левенштайна. Вирішення єврейського питання учасники Союзу вбачали в культурній емансипації та асиміляції з польським суспільством. Декларувалося, що євреї прагнуть не залишатися відмежованою релігійною групою, а стати рівноправними членами суспільства⁸. У своїй діяльності у порозумінні з поляками, вони активно протидіяли розвитку українського національного руху.

Менш помітну роль у політичному житті Австро-Угорщини відігравали хасиди, ортодокси та просвітники. На протигагу просвітникам, хасиди вбачали у світській освіті загрозу для культурного та релігійного життя євреїв. Водночас, вони були налаштовані проти поширення капіталістичних відносин, оскільки це погіршувало їхнє матеріальне становище⁹. Існування трьох течій в одному середовищі з діаметрально протилежним баченням релігійного вчення неминуче мало призвести до конфронтації. Особливо яскраво вона проявилася у протиставленні між ортодоксами і просвітниками, меншою мірою – між ортодоксами і хасидами.

У 80–90-х роках XIX ст. на європейських теренах значного поширення набув антисемітизм, проявом якого стали єврейські погроми. Утім, варто наголосити, що у Східній Галичині антиєврейські виступи мали локальний характер, у той час як у Росії вони переросли в організовані акції. За умов поширення антисемітизму актуальною стала проблема консолідації єврейства. Поштовхом до практичних дій у цьому напрямку стало виникнення в Галичині різних єврейських політичних партій. Вони представляли слабо пов'язані між собою політичні структури, мали різну соціально-економічну основу і відмінний політичний досвід, що позначилося на відсутності згаданих дій між ними. Очевидний конфлікт поколінь призвів до пошуку євреями нових шляхів вирішення національного питання. Усе це знайшло свій вияв у сіонізмі, що мав на меті утворення єврейської держави в Палестині.

Перші сіоністські організації у Галичині виникли на початку 80-х років XIX ст. У 1882 р. Маркус Брауде та Маркус Еренпрайс заклали у Львові першу модерну релігійну школу імені єврейського філантропа Мойсея Монтефіоре. Наступного року ними створено громадську організацію “Mikra Kodesh” (“Скликання священного зібрання”), що 1887 р. отримала назву “Сіон”, і яку очолив Йосеф Кобак¹⁰. Члени організації пропагували ідею виходу євреїв з діаспори та формування єврейського національного осередку в Палестині. Ці погляди

⁸ Мар'ян Мудрий, “Активізація суспільно-політичного життя у 60–70-х роках XIX ст.”, *Історія Львова: у 3 томах*, т. 2(2007), 230.

⁹ Іван Монолатій, “Євреї в імперії Габсбургів”, у *Нариси з історії та культури євреїв України*, ред. Леонід Фінбенг, Володимир Любченко (Київ: Дух і Літера, 2008), 107–108.

¹⁰ Marcin Soboń, *Polacy wobec Żydów w Galicji doby autonomicznej w latach 1868–1914*. (Kraków : Verso, 2011), 174.

задекларовано на сторінках газет “Przyszłość” і “Syjon”¹¹. Згодом у більшості міст Галичини створено схожі товариства: 1887 р. “Шохре Тошіа” (“Мудреці”) у Стрию, “Га-іврит” у Дрогобичі, Станиславові, Тарнові й Коломиї. Усі вони боролися, з одного боку, за повернення асимільованої молоді до єврейської історії та мови, з іншого – за просвіту найортодоксальніших представників єврейства¹².

Відчутним поштовхом у розвитку сіонізму став вихід 1896 р. книги віденського журналіста і драматурга Теодора Герцля “Der Judenstaat” (“Єврейська держава”)¹³. Викладені ним ідеї справили глибоке враження на сучасників, оскільки торкалися питань усвідомлення єврейського походження та долі єврейства у цілому¹⁴. Під впливом Т. Герцля єврейська інтелігенція Галичини заснувала у Львові товариство “Ahawat Syjon” (“Милість Сіону”), головним завданням якого була пропаганда еміграції євреїв до Палестини¹⁵. У 1897 р. адвокат з Тарнова Абрагам Зальц придбав у родини Ротшильдів земельну ділянку в Палестині, де заснував колонію “Machnajim”, в якій оселилося 36 емігрантів із Галичини¹⁶.

Водночас, із активізацією національного, інтенсивно розвивався єврейський робітничий рух. Він був представлений низкою робітничих гуртків та організацій, що стали предтечею утворення Єврейської соціал-демократичної партії Галичини (далі – ЄСДП). Головними завданнями цих організацій стали виступи проти пропаганди і поширення асиміляції.

Пожвавленню політико-економічної активності єврейської спільноти сприяв і демографічний розвиток краю. Єврейська громада Галичини на зламі століть була третьою за чисельністю спільнотою краю, після української та польської. Згідно з переписом 1890 р., у Східній Галичині проживало 585 453 євреї (у порівнянні з 1880 р. їхня кількість зросла на 13,2 %) ¹⁷. У наступному десятилітті їх натуральний приріст досягнув 5,7 %, що в абсолютних цифрах становило 33 348 чол. Відповідно, станом на 1900 р. кількість євреїв у Східній Галичині сягнула 618 801 особу, що складало 12,9 % від усього населення краю

¹¹ Filip Friedlman, “Dzieje Żydów w Galicji (1772–1914)”, у *Żydzi w Polsce odrodzonej*, т. 1 (1933), 396.

¹² Іван Монолатій, “Єврейська спільнота Галичини у складі Імперії Габсбургів: історія, ідеологія, політика (1772–1918 рр.)”, *Інститут Юдаїки* 5 вересня 2017, доступ отримано 15 вересня 2017, http://www.judaica.kiev.ua/Conference/conf_2004/14-2004.htm

¹³ Theodor Herzl, “Der Judenstaat, Versuch einer Modernen Lösung der Judenfrage” (Leipzig: Wien, 1896), 86.

¹⁴ Ludwik Oberlaender, *O sprawie żydowskiej*. (Kraków : Nakł. Spółki wyd. “Nowy dziennik”, 1925), 19.

¹⁵ Яків Хонігсман і Александр Найман. *Євреї України: краткий очерк історії*. ч. 1 (Київ: Укр.-фінський інститут менеджмента і бізнеса, 1992. Часть 1), 88–89.

¹⁶ Игорь Смольский, “Зарождение и развитие сионизма в Галиции в конце XIX – начале XX вв.”, у *Материалы одиннадцатой ежегодной междунар. междисциплинарной конфер. по иудаике* 1. (2004), 407.

¹⁷ Bohdan Wasiutyński, *Ludność Żydowska w Polsce w wiekach XIX i XX*. (Warszawa: Studium statystyczne. Kasa im. Mianowskiego, 1930), 91.

(4 735 477 осіб)¹⁸. До цього варто додати, що дані статистики стосовно єврейського населення не є абсолютними, оскільки польська адміністрація Галичини завжди маніпулювала ними¹⁹. Як наслідок, за рахунок євреїв зростала кількість польського (римо-католицького) населення, а українського (греко-католицького) – зменшувалася²⁰. За таких обставин єврейське питання стало займати чільне місце в діяльності частини українських політичних структур, які ставили за мету залучити прогресивно налаштоване єврейство до співпраці та порозуміння й через підтримку єврейського національного та соціально-демократичного рухів послабити польські політичні сили. У свою чергу, сіоністські теоретики відкрито виступали проти асиміляції євреїв поляками та пропагували їхнє переселення у Палестину. Лідери сіоністського руху взяли курс на зближення з українськими політичними партіями, наголошуючи на тому, що українці ніколи не виступали за дискримінацію євреїв на расовому чи етнічному ґрунті. Відтак, ідеї політичної співпраці та міжнаціонального порозуміння були акумульовані у програмах та діяльності українських радикалів, соціал-демократів та націонал-демократів. Натомість галицькі консерватори та москвофіли виступили проти такого роду співпраці.

Одними з перших, хто задекларував ідеї українсько-єврейської співпраці були представники лівого крила українських політичних партій, а саме Русько-Української радикальної партії (далі – РУРП) та Української соціал-демократичної партії Галичини і Буковини (далі – УСДП). Активну роботу у цьому напрямі провели Іван Франко та Михайло Павлик²¹. Водночас, РУРП виявила зацікавленість внутрішнім життям єврейської громади. Приводом стало те, що наприкінці 1905 р. у єврейському середовищі Галичини почали лунати заклики до розриву з єврейським корінням і асиміляції євреїв з поляками²². *“І це в той час”, – писав “Новий громадський голос”, – “[...] коли у всіх закутках ведеться боротьба за незалежність національності, коли доктор Бірнбаум у Відні кличе жидів щоб перестали бути “мошками”, огидним орудієм пануючої класи”*²³. Відомий на той час філософ і громадський діяч Натан Бірнбаум (справжнє прізвище – Матіас Ахер) відкрито виступав проти єврейської асиміляції. Він вважав, що єврейська громада Галичини має прагнути

¹⁸ Степан Макарчук, *“Етносоціальне розвитие и національные отношения на западно-украинских землях в период империализма”* (Львов: Вища школа, 1983), 36.

¹⁹ Роман Лозинський, *Етнічний склад населення Львова (у контексті суспільного розвитку Галичини)*. (Львів, Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005), 138–139.

²⁰ “Статистичні дані про національний склад Східної Галичини складений Охримовичем В.”, 1900 1910, Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДА України у м. Львові), ф.372, оп. 1, спр. 7, арк. 4–8.

²¹ Назар Васьків, “Українсько-єврейські відносини в публіцистиці М. Павлика (на матеріалах ЦДАЛ України)”, у *Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали п'ятої наукової краєзнавчої конференції 12 листопада 2010 р.* (2011), 199–202.

²² “Інтерес чи переконання”, *Новий громадський голос*, 21 грудня 1905.

²³ Там само.

до взаємодії з українцями, які не брали активної участі в антисемітизмі та не вимагали єврейської асиміляції²⁴. Спільною ж проблемою у становищі обох народів була політична залежність, а значить – нескладно віднайти шляхи до порозуміння.

На початку ХХ ст. спостерігалось прагнення до політичної співпраці в єврейському питанні між радикалами та Українською націонал-демократичною партією (далі – УНДП). Її лідер – Юліан Романчук – на сесії австрійського парламенту 1906 р., аналізуючи здобутки і втрати у боротьбі за національну самобутність єврейського народу, зазначив наступне:

“Мусимо з чисто тактичного боку сприяти цим змаганням, бо тоді сила нашого ворога зменшиться на 600 тис. провідних “з інтересу поляків”²⁵.

Поглиблювало ці сподівання й утворення 1905 р. Єврейської соціал-демократичної партії Галичини (далі – ЄСДП). Її чітка організаційна структура і прагнення реалізувати програмні положення отримали схвальні відгуки радикалів²⁶. *“Поки в нас нема навіть стільки робітників освічених і свідомих, скільки є в жидів організацій”,* – писав Осип Назарук, аналізуючи діяльність єврейських соціал-демократів²⁷.

Таке зближення на політичному рівні українських радикалів і євреїв викликало і без того жорстку реакцію з боку духовенства, яке переконувало громадськість, що *“...радикали і соціалісти – то безбожники, вони в бога не вірують. Разом з жидами – бо де ж без них обійшлося би, де ходить о знищення святої віри – хочуть вони перевернути християнство з гори корінем”²⁸.* На свій захист та з метою роз’яснення власної позиції з цього питання, друкований орган радикалів, “Громадський голос” опублікував коментар, суть якого зводилась до об’єднання навколо ідеї боротьби проти економічного засилля великих землевласників.

Напередодні виборів до австрійського парламенту 1907 р. у Галичині спалахнув потужний страйковий рух, що супроводжувався численними конфліктами, арештами та переслідуваннями. Головною вимогою протестуючих було прийняття закону про загальне виборче право. На їхнє переконання, куріальна виборча система стояла на заваді справедливому розподілу посольських мандатів, що у підсумку унеможливило рівне представництво та реалізацію національних прагнень українського народу. Незважаючи на відкрити протидію з боку поляків, а також затягування часу з розробкою

²⁴ Ярослав Дашкевич, “Взаємовідносини між українським та єврейським населенням у Східній Галичині (кінець ХІХ – поч. ХХ ст.)”, *Український історичний журнал* 10 (1990): 69–70.

²⁵ “Національність Жидів”, *Громадський голос*, 12 січня 1906.

²⁶ Л. В. “Жидівська соціалдемократична партія і її конгрес”, *Земля і воля*, 28 жовтня 1911.

²⁷ Осип Назарук, “Як працюють Жиди”, *Громадський голос*, 15 червня 1906.

²⁸ “Попа а Жиди (кінець)”, *Громадський голос*, 7 серпня 1906.

законопроекту, 1 грудня 1906 р. Палата Депутатів ухвалила законопроект 194 голосами “за” і 63 “проти”²⁹. 13 грудня 1906 р. закон про вибори прийняла і Палата Панів. Відтак, 27 січня 1907 р. міністр-президент Макс фон Бек змушений був підписати закон про запровадження загального виборчого права до виборів австрійського парламенту³⁰. Таким чином, зросла ймовірність збільшення чисельності українських посольських мандатів. Зважаючи на це, все очевиднішою ставала вірогідність українсько-єврейського передвиборчого союзу, що у підсумку мало вплинути, хоча б частково, на розстановку політичних сил у парламенті.

Таким чином, напередодні виборів до австрійського парламенту 1907 р. радикали і сіоністи Галичини дійшли спільного політичного знаменника. Це стало підсумком програмних напрацювань РУРП, які мали бути реалізовані під час виборчої кампанії. Як наслідок, до австрійського парламенту 1907 р. за підтримки радикалів було обрано двох єврейських депутатів: львівського адвоката Генріха Габеля та доцента Празького університету Артура Малера³¹. Незважаючи на доволі низькі результати Г. Габеля (2.146) та А. Малера (2 564 голосів виборців) у першому турі, за активної підтримки українського населення їм вдалося випередити своїх конкурентів³². Як зазначали самі радикали, причиною спільного українсько-єврейського голосування було “[...] через вибір сіоністів не допустити на послів двох вишеполяків та допомогти жидам усвідомити і цілому світу, що жиди це не поляки, а окремих нарід”³³. Троє єврейських депутатів від Галичини, а саме: А. Малер, Г. Габель та Адольф Штанд спільно з сіоністським послом від Буковини Бенно Штравхером³⁴ 18 червня 1907 р. утворили першу в європейському парламенті єврейську фракцію³⁵. Співпраця у виборчій кампанії спонукала єврейських депутатів до блокування з українцями у Державній Раді у частині загальних питань³⁶.

²⁹ Юрій Плекан, “Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту та Галицького сейму (кінець XIX – початок XX ст.)” (Івано-Франківськ, Третяк І. Я., 2008), 86.

³⁰ Олексій Сухий, “Галичина: між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX – початку XX ст.” (Львів, Львівський національний університет ім. І. Франка; Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 1999), 117.

³¹ Edward Dubanowicz, “Stanowisko ludności żydowskiej w Galicyi wobec wyborów do Parlamentu Wiedeńskiego w r. 1907” (Lwów: Z drukarni “Polonia”, 1907), 20.

³² Joshua Shanes and Yohanan Petrovsky-Shtern, “An unlikely alliance: the 1907 Ukrainian–Jewish electoral coalition”, *Nations and Nationalism* 15 (3). (2009): 498.

³³ “По виборах”, *Громадський голос*, 28 червня 1907.

³⁴ William O. McCagg Jr., *Dzieje Żydów w monarchii habsburskiej w latach 1670-1918* (Warszawa: Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, 2010), 250.

³⁵ Joshua Shanes and Yohanan Petrovsky-Shtern, 498.

³⁶ Ирина Погребинська і Максим Гон. *Євреї в Західноукраїнській народній республіці: (до проблеми українсько-єврейських взаємин)*. (Київ: Інститут національних відносин і політології, 1997), 23.

Українсько-єврейське співробітництво відверто занепокоїло польську владу. На це звертав увагу Владислав Яворський, котрий, аналізуючи виборчу кампанію 1907 р., висловив побоювання щодо втрати польського впливу на єврейську спільноту Галичини, наслідком чого могло стати поширення сепаратизму й крах польської політики в міжнаціональних відносинах³⁷.

У той же час, єврейське питання активно піднімали і українські соціал-демократи. Поштовхом до українсько-єврейського порозуміння на міжнаціональній платформі стало утворення та діяльність ЄСДП. Очевидно, що не маючи відчутних ресурсів для забезпечення позитивного результату на виборах, єврейські соціал-демократи на конференції 9 березня 1907 р. у Перемишлі вирішили не висувати власних кандидатів та повсюдно підтримувати кандидатів від ППСД. Водночас, виборчу кампанію ЄСДП намагалася проводити самостійно, пропагуючи ідеї боротьби проти асиміляції та шовінізму, забезпечення повної рівноправності єврейської спільноти. Відтак, для єврейської соціал-демократії, виборча кампанія 1907 р. стала поворотним моментом на шляху до становлення партії як самостійної політичної сили³⁸.

Незважаючи на доволі складну внутрішньопартійну ситуацію у лавах УСДП на початку ХХ ст., вона все ж взяла участь у виборах до австрійського парламенту 1907 р. та без погодження з ППСД висунула своїх кандидатів, що було позитивним кроком на шляху до ведення самостійної діяльності. Мало того, соціал-демократи стверджували, що “[...] *весь робучий бідний люд український, польський та жидівський має іти разом проти своїх ворогів, та вибирати одного посла, соціал-демократа*”³⁹. На парламентських виборах депутатами від УСДП обрано Семена Вітика і Яцка Остапчука⁴⁰. Депутатські мандати також здобули єврейські кандидати від ППСД – Герман Діаманд та Герман Ліберман⁴¹.

З 1908 р. українські соціал-демократи стали активніше розвивати відносини з єврейством. Так, у промові Миколи Ганкевича, виголошеній 24 серпня на передвиборчих зборах цього ж року, зазначалося наступне:

“Соціалдемократія бореться за рівні права для всіх без різниці народности і віросповіданя. До нині не вийшло ще жидівське населенє з мурів гетта, пережитку середньовічних часів. Ми хочемо в мури гетта внести світло. І в нашім краю, де кастові пересуди і ненависть розділюють людей, зробила наша

³⁷ Władysław Leopold Jaworski, *Po wyborach*. (Kraków: Nakł. autora, 1907), 10–11.

³⁸ Олег Жерноклеєв, Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 рр.)”. (Івано-Франківськ: Вид.-дизайн. від. Центру інформ. Технологій, 2006), 331.

³⁹ “Клясова політика” *Земля і воля*, 11 цвітня 1907.

⁴⁰ Кость Левицький, “Українські політики: силуети наших давніх посліві політичних діячів 1907–1914. ч. 2. (Львів: Накладом видавничої спілки “Діло”, 1937), 79.

⁴¹ Edward Dubanowicz, *Stanowisko ludności żydowskiej w Galicyi wobec wyborów do Parlamentu Wiedeńskiego w r. 1907*. (Lwów: Z drukarni “Polonia”, 1907), 20.

*партія, що український хлоп і робітник бачить в жидівським і польським робітнику товаришів боротьби. Бажаємо, щоби той вічний скиталець по тисячах роках неволі і недоли тут на нашій землі знайшов щастя, щоби разом з нами міг працювати для ясної будучності*⁴².

Очевидно, що така позиція передбачала водночас і пошуки шляхів до міжнаціональної консолідації й співробітництва. Про схожі наміри заявляли і самі євреї. Так, Б. Штраухер відзначав, що “[...] Жиди і Русини не мають у політиці ніяких спірних точок, що-до яких мусли би поборювати себе. Ми ж не загрожуємо нічим національному розвиткові Русинів, не перешкоджаємо їм в здобуванні національних прав”⁴³.

Такі кроки сприяли поглибленню міжнаціональної співпраці серед соціалістичних партій. Це яскраво засвідчив III з’їзд УСДП, який проходив 14–15 березня 1909 р. у Львові. У ньому брав участь делегований від ЄСДП Рафал Бубер⁴⁴. Незважаючи на те, що єврейське питання на з’їзді не піднімалося, все ж залучення єврейської соціал-демократії до сталої роботи засвідчило безперечний поступ на шляху до міжпартійного єднання. Тим більше, що у своєму виступі Р. Бубер зазначив:

*“[...] в цілковитій згоді з польським і українським пролетаріатом, жидівський пролетаріат жадає здемократизованя правління в тім краю, жадаємо допущеня широких верств працюючого народа без ріжниць народности, релігії і пола до сойму, жадаєм загального, безпосереднього, тайного, рівного права виборчого”*⁴⁵.

Переломним моментом у діяльності УСДП стали вибори до австрійського парламенту 1911 р. Незважаючи на підтримку українських соціал-демократів з боку поляків і євреїв, результати виборів були рівнозначні поразці⁴⁶. Причини виборчого провалу Осип Безпалко вбачав у недостатньо проведеній організаційній та агітаційній роботі, оскільки демонстрації та віча у Львові та інших містах не дали бажаного результату⁴⁷.

Питання виборів та організаційної роботи стали предметом обговорення VI з’їзду УСДП, що проходив 3–4 грудня 1911 р. у Львові за участю 84 делегатів із ППСД, ЄСДП та Української соціал-демократичної робітничої партії (далі –

⁴² “Промова тов. Миколи Ганкевича“, *Земля і воля*, 4 вересня 1908.

⁴³ “У буковинських політиків“, *Діло*, 13 мая (30 цвітня) 1911.

⁴⁴ Редакційна стаття, *Земля і воля*, 21 марта 1909.

⁴⁵ “Величава маніфестація перед шляхоцьким Соймом“ *Земля і воля*, 17 лютого 1912.

⁴⁶ “З виборчого руху“ *Земля і воля*, 18 червня 1911.

⁴⁷ “Звіт діяльності партії (У.С.Д.П.)”, 1911, ЦДА України у м. Львові, ф. 387, оп. 1, спр. 24, арк. 1.

УСДРП)⁴⁸. Серед іншого, на з'їзді обговорювались і українсько-єврейські взаємини. Так, В. Левинський, аналізуючи діяльність ЄСДП, писав наступне:

“Уважаємо Жидів як народ в новочаснім смислі слова, котрий має свій язик, на котрім повстала гарна література, свою культуру та всі дані загального розвою”⁴⁹.

Рішенням конгресу офіційно визнано об'єднану ЄСДП “як рівноправну і рівнорядну” організацію⁵⁰.

Таким чином, РУРП і УСДП надавали важливого значення відносинам між українцями та євреями. Закладені в програмах принципи автономії громад опосередковано відповідали інтересам єврейської спільноти і протидіяли асиміляції євреїв. Співпраця між радикалами і прогресивно налаштованими єврейськими колами знайшла свій вияв у політичних акціях і виборчих кампаніях до представницьких органів влади. За їхніми наслідками законопроекти українських депутатів зайшли підтримку у єврейській фракції австрійського парламенту. З огляду на це, українсько-єврейське порозуміння на соціал-демократичній платформі підтвердило відсутність будь-яких перешкод на шляху до політичної консолідації та співпраці.

На відміну від інших політичних сил націонал-демократи не були однозначними в оцінках становища та діяльності галицького єврейства. Із часу свого заснування, УНДП пройшла шлях від інформаційної критики до пропозиції міжнаціонального діалогу. У цьому плані, найактуальнішою була проблема економічної діяльності іудеїв та єврейських погромів. Зокрема націонал-демократи не лише інформували населення про єврейські погроми, але й пропонували заходи щодо їх запобігання. Зважаючи на їхні значні масштаби в окремих повітах Західної Галичини, вони вважали доцільним запровадити тут надзвичайний стан⁵¹. Крім цього, виходячи із переконання про визначальну роль економічної складової у появі антисемітизму, лідери націонал-демократів вбачали можливість його подолання у відмові від торгівельних зв'язків з євреями та бойкотуванні послуг, які вони надавали⁵². Щодо цього газета “Свобода” писала:

“А Жидова? В її руках нагромаджені найбільші капітали, она загорнула майже всю торгівлю в краї і сей монополь вихиснує безпощадно, визискуючи з усею силою як-раз сі наубожші верстви нашого народа, що найбільше

⁴⁸ “Звіт діяльності партії (У.С.Д.П.)”, 1911, ЦДА України у м. Львові, ф. 387, оп. 1, спр. 24, арк. 8.

⁴⁹ Без автора, “IV Конгрес У.С.Д.П.” Вперед (додаток до 17 грудня. 1911), 1911.

⁵⁰ Walentyна Najdus, *Polska Partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląske 1890–1918*. (Warszawa: PWN, 1983), 536.

⁵¹ “Напады на жидовъ” *Свобода*, 18 (30) червня 1898.

⁵² “Борба зъ жидами” *Свобода*, 25 червня (7 липня) 1898.

споживають горівки; она нищить сі верстви лихвою, нечуваною впрочім нігде на світі; жидова закуповує щораз більше великих посіlostий земельних, міста щораз більше жидівські, она засіла всі корчми і майже всі гостинниці, в усіх справах політичних іде Жидова солідарно з мафією шляхотскою [...]”⁵³.

У іншому випадку націонал-демократи вкрай негативно оцінювали позицію євреїв під час виборчих кампаній, оскільки на їхнє переконання євреїв активно використовували поляки для перешкоджання вільному волевиявленню серед українського населення. У підсумку, така деструктивна діяльність забезпечувала перемогу польському кандидату⁵⁴.

Загалом, з початком ХХ ст., лідери УНДП намагалися менше торкатися дразливих для українців та євреїв проблем. У протилежному випадку віднайти шляхи для порозуміння з єврейством було б неможливо. Як наслідок, інформуючи читачів про спалахи антисемітизму в Кишиневі 1903 р., націонал-демократична преса вказувала на провокації з боку невідомих осіб, які заохочували населення до єврейських погромів⁵⁵. Також націонал-демократи висловлювали припущення, що антиєврейські настрої серед українського населення, цілеспрямовано поширювались поляками для перешкоджання розвитку національного руху⁵⁶. З огляду на це, УНДП застерігала українців від провокацій, що могли спричинити єврейський погром⁵⁷. Щоби застереження УНДП виглядали переконливіше, газета “Діло” у березні 1910 р. опублікувала статтю відомого галицького письменника і громадського діяча Осипа Назарука “Анкета про антисемітизм”. У ній автор зазначав:

“В нашій опущеній ідеями часі пють люди жадібно нарвозу ненависти – щоби чимось заповнити душу. Вичерпані природні жерела пристрастей і розмаху, – і малі люди звертаються до морфінізму. Антисемітизм се морфінізм малих людей”⁵⁸.

Звергала увагу УНДП і на той факт, що у ставленні до національних меншин українці є миролюбні і толерантні, а тому, у Східній Галичині єврейські погроми були радше винятком, а не правилом.

Незважаючи на окремі критичні висловлювання на адресу євреїв, націонал-демократичні лідери усвідомлювали їхню політичну вагу в краї. Логіка подій підказувала, що за сприятливих обставин галицьке єврейське представництво в

⁵³ Павлович, “За страйком бойкот” *Свобода*, 15 (28) Липня 1902.

⁵⁴ “Жиди в Галичині” *Діло*, 6 (19) вересня 1902.

⁵⁵ “Противжидівські розрухи” *Свобода*, 17 (30) цвітня 1903; “Різні жидів в Кишиневі”, *Діло*, 3 (16) Мая 1903.

⁵⁶ “Сьмерць жидом! преч з жидамі!” *Діло*, 7 (20) Липня 1903.

⁵⁷ У. Н., “Осторога”, *Свобода*, 1 (14) грудня 1905.

⁵⁸ Осип Назарук, “Анкета про антисемітизм”, *Діло*, 9 марта (24 лютого) 1910.

австрійському парламенті могло зрости до десяти депутатських мандатів⁵⁹. З огляду на це, УНДП заявляла, що євреї “[...] заняли би симпатичніше и достойнїше становище, ніж займають його тепер, коли при всяких выборах служат лише за наганячєв та підле оруде в руках верховодячої в краю кліки”⁶⁰.

Декларуючи готовність до співпраці з євреями, УНДП наголошувала на тому, що вона могла відбутися тільки за умови припинення антиукраїнської діяльності під час виборчих кампаній до представницьких органів влади⁶¹. Така позиція націонал-демократів викликала серйозне занепокоєння в польських політичних колах⁶². Мало того, УНДП висловлювала переконання, що саме поляки є залежними від євреїв, і тому вони докладуть максимальних зусиль, щоб не допустити українсько-єврейського порозуміння. За таких обставин національні демократи стали виявляти симпатії до галицьких сіоністів⁶³. Таких висновків дійшло зібрання сіоністів у Львові в листопаді 1903 р. Аналізуючи його ухвали, націонал-демократи стверджували, що програмні засади сіонізму, з послідовною їхньою реалізацією, можуть кардинально вплинути на розстановку політичних сил у Галичині⁶⁴.

Декларації націонал-демократів про співпрацю зі сіоністами згодом стали втілюватися у практичну площину. У квітні 1905 р. Ю. Романчук, складаючи депутатський звіт, висунув пропозицію, щоб українські послы австрійського парламенту домагалися визнання євреїв окремим народом Австрії⁶⁵. Ідея лідера національних демократів зустріла широку підтримку не тільки сіоністів, але й політичних сил, критично налаштованих щодо єврейства. Як наслідок, на вічах у Львові, присвячених виборчій реформі, підтримано пропозицію “[...] щоби для жидівського населеня отворено окремі виборчі округи”⁶⁶. Мало того, на додаткових виборах 1906 р. до австрійського парламенту, замість покійного Еміля Бика, УНДП підтримала кандидатуру сіоніста А. Штандта⁶⁷. Свої дії націонал-демократи аргументували тим, що “[...] не можна нам відносити ся до всіх жидів без розбору. [...] є двоякі Жиди: одні, що тримають з Ляхами і з “польським колом” – се наші вороги; а другі що власне ворожі Ляхам – се наші природні союзники, сіоністи”⁶⁸. Підтвердженням такого підходу стали міркування Ю. Романчука про те, що націонал-демократи, попри

⁵⁹ “Жидфвска напасть” *Діло*, 13 (26) Грудня 1900.

⁶⁰ “Обчислене силы галицких жидовь” *Діло*, 13 (26) Жовтня 1900.

⁶¹ “Жиди в Галичині”, *Діло*, 6 (19) вересня 1902; Wschyd про відокремлене Галичини *Діло*, 25 січня (7 лютого) 1903.

⁶² “Жиди і Русини” *Діло*, 7 (20) грудня 1906.

⁶³ “Конгрес сіоністів” *Діло*, 19 Серпня (1 Вересня) 1903.

⁶⁴ “З’їзд сіоністів у Львові” *Діло*, Додаток Ч. 254 і 255. 11 (24) Падолиста 1903.

⁶⁵ “О Выборчу реформу” *Свобода*, 24 падолиста (7 грудня) 1905.

⁶⁶ Учасник, “Рух в справі виборчої реформи”, *Свобода*, 1 (14) грудня 1905.

⁶⁷ Х., “Поучающий вибір зь міст Броди=Золочів”, *Свобода*, 27 вересня 1906.

⁶⁸ Там само.

негативне налаштування до євреїв з боку українського селянина, повинні співпрацювати зі сіоністами, які вигідно вирізняються серед усіх єврейських національних рухів.

Визначальним моментом у відносинах між націонал-демократами та сіоністами стали вибори до австрійського парламенту 1907 р. Кампанія, що їм передувала, засвідчила їхнє намагання позбутись політичної опіки поляків. За таких умов УНДП вирішили діяти за принципом: “Союзник мого ворога – мій ворог. Ворог мого ворога – мій союзник”⁶⁹. Мало того, націонал-демократи висловлювали переконання, що дотеперішній союз із поляками не приніс євреям бажаних результатів⁷⁰.

Лідери УНДП були переконані, що політична співпраця українців і євреїв на виборах до Державної Ради матиме позитивні наслідки для обох народів.

“Розуміє ся, що чим більше Жидів-сіоністів вийде послами по містах, тим ліпше для нас, Русинів, бо тим більше ослабне „коло польське”. Для того, Русини по містах і місточках повинні порозумівати ся з Жидами-сіоністами, аби себе взаємно попирати – спільно против ляхів” – підкреслювала “Свобода”⁷¹.

Як наслідок, націонал-демократи закликали виборців підтримати кандидатуру сіоніста Г. Габеля⁷². Крім цього, вони звертали увагу на погрози поляків, що у випадку підтримки українських кандидатів у депутати на євреїв чекатиме погром⁷³.

Зі свого боку, лідери галицьких сіоністів підтримували пропозиції УНДП щодо політичної співпраці. Ще напередодні виборів вони запевняли, що у випадку проходження до парламенту сіоністи створять власний клуб і не будуть об’єднуватися з поляками. Таку позицію оприлюднив Давид Мальц у листі до редакції “Діло”⁷⁴. За підтримку на виборах він обіцяв сприяти політичним домаганням українців, а також проводити просвітну роботу з асимільованими євреями, щоб послабити політичний вплив поляків⁷⁵.

У цілому, вибори 1907 р. не виправдали сподівань, яких очікували національні демократи від співпраці з євреями. З цього приводу газета “Діло” зазначала:

⁶⁹ “Жиди і вибори” *Діло*, 11 цвітня 1907.

⁷⁰ Там само.

⁷¹ “Округи міські” *Свобода*, 7 лютого 1907.

⁷² “Нова побіда” *Свобода*, 21 мая 1907.

⁷³ “Вшехполяки провокують противжидівський погром” *Діло*, 3 цвітня 1907.

⁷⁴ Давид Мальц, “В справі русько-жидівській”, *Діло*, 10 цвітня 1907.

⁷⁵ Там само.

“Вкінці мале число жидівських голосів (з другого боку знаємо, що на руських і польських опозиційних кандидатів голосувало також небагато Жидів) свідчить, що між жидівським населенням по селах і місточках все ще панує та темнота, яка робить з них предмет експлоатації для всепольско-шляхотських цілей”⁷⁶.

Тим не менше, до парламенту обрано трьох галицьких сіоністів – А. Малера, Г. Габеля і А. Штандта⁷⁷.

“Ми вибирали їх (А. Малера і Г. Габеля – Н.В.) не для їх гарних очей ані навіть не в надії якоїсь помочи від сіоністів в інших виборчих округах, але передовсім для того, бо так казала руська політична рація, яка каже нам на кожнім кроці ослаблювати силу “Польського Кола”, – зазначала націонал-демократична преса”⁷⁸.

Незважаючи на це, політичні орієнтації єврейського парламентського представництва від Галичини 1907–1911 рр., у порівнянні з попередньою каденцією, відчутно змінилася. Зокрема у 1901–1906 рр. Галичину репрезентували шестеро єврейських депутатів, котрі усі без виключення входили до Польського кола. Серед них: Еміль Бик (Броди), Йозеф Голд (1864–1939?) (Броди), Арнольд Рапапорт (Торгово-промислова палата Кракова), Генріх Колішер (Торгово-промислова палата Бродів), Натан Зайнфельд (Коломия), Якуб Піпес-Поратинські (Торгово-промислова палата Львова). Натомість у каденції 1907–1911 рр. єврейське представництво зросло до десяти посольських мандатів. Зокрема, представниками Єврейського клубу стали: А. Штанд (адвокат, Броди), Г. Габель (адвокат, Бучач), А. Малер (Теребовля). Четверо депутатів входило до Польського клубу: Рудольф Галь (підприємець, Тернопіль), Й. Гольд (лікар, Золочів), Г. Колішер (підприємець, Коломия) та Натан Левенштайн (адвокат, Дрогобич). До соціал-демократичного крила австрійського парламенту увійшли двоє єврейських депутатів: Герман Діаманд (підприємець, Львів) та Герман Ліберман (адвокат, Перемишль). Лави позафракційних депутатів поповнив краківський адвокат Адольф Гросс⁷⁹.

Після закінчення виборчої кампанії 1907 р. УНДП і сіоністи задекларували готовність до подальшої політичної співпраці. Так, Г. Габель заявляв, що “[...] між клубами українським і жидівським повинно існувати постійне порозуміння що-до тактики парламентарної, так, щоб клуб жидівський мав змогу постійно підпирати клуб український в його змаганнях, як знов

⁷⁶ “Виборча статистика“ *Діло*, 21 мая 1907.

⁷⁷ “Вибори“ *Діло*, 28 мая 1907; “Парламентарна репрезентация Галичини“ *Діло*, 3 червня 1907.

⁷⁸ “Повиборчі уваги“ *Діло*, 7 червня 1907.

⁷⁹ *Joshua Shanes*, 289.

щоб клуб жидівський міг числити на поміч Русинів, там де розходить ся о інтерес жидівського народу”⁸⁰. Інший сіоністський лідер А. Штандт 1908 р. запевняв, що сіоністи, підтримуючи українців, перебуватимуть в опозиції до уряду та польської влади в Галичині⁸¹. Такі декларації викликали адекватну реакцію з боку УНДП. Партийна преса стала приділяти посилену увагу сіонізму загалом і життю єврейської громади зокрема. Так, на шпальтах націонал-демократичних газет вміщено інформацію про заходи сіоністів щодо створення єврейської держави в Уганді⁸², становище євреїв у Російській імперії⁸³, єврейську еміграцію⁸⁴, виселення євреїв з Києва⁸⁵, подано характеристику окремих рабинів, проаналізовано ставлення єврейської громади до знакових подій у житті галицьких українців, у тому числі до справи Мирослава Січинського тощо⁸⁶. Підсумком українсько-єврейського порозуміння станом на 1907 р. можна вважати спільний протест супроти відмови парламенту визнати факти зловживань під час виборчої кампанії в Галичині. За його наслідком, українські та єврейські депутати спонтанно піднялись зі своїх місць та виконали “Не пора, не пора” та “Ще не вмерла Україна”⁸⁷.

Станом на 1910 р. українсько-єврейські відносини вийшли на якісно вищий рівень міжнаціонального порозуміння. У цьому часі окремі єврейські лідери відверто виявляли солідарність з українцями в їхній боротьбі проти поляків, заявляючи, що:

*“Свідомі Жиди, вишколені неказано твердою минувшистою, вповні розуміють дуже тяжку боротьбу руського народу в Галичині і бажають йому, щоби ся боротьба о землю, о жите, але й о честь народу та сьвяте добро народної культури принесла успіхи і щоби свої дорогі сили міг розвивати в спокійній еволюції”*⁸⁸.

У свою чергу, лідери УНДП напередодні парламентських виборів 1911 р. покладали значні сподівання на співпрацю з євреями⁸⁹. Крім цього, національні демократи проводили серед виборців значну роз’яснювальну роботу на предмет доцільності українсько-єврейської політичної співпраці. Зокрема вони наголошували, що в результаті порозуміння з євреями українці можуть здобути

⁸⁰ Генріх Габель, “Сіоністи і український клуб в раді державній”, *Діло*, 16 падолиста 1907.

⁸¹ “З державної ради” *Свобода*, 18 червня 1908.

⁸² “Жидівська держава” *Діло*, 15 (28) падолиста 1904; “Нова жидівська держава” *Діло*, 2 липня (19 червня) 1909.

⁸³ “Чи вже починаєть ся?” *Діло*, 8 мая (29 цьвітня) 1909.

⁸⁴ “Еміграція Жидів з Галичини” *Діло*, 15 (2 цьвітня) 1909.

⁸⁵ “Новинки” *Свобода*. 6 мая 1910.

⁸⁶ “Жидівський голос про процес Січинського” *Діло*, 26 (13 цьвітня) 1909.

⁸⁷ Joshua Shanes and Yohanan Petrovsky-Shtern, 498.

⁸⁸ “Жидівський голос в руській справі” *Діло*, 21 (8) липня 1910.

більше депутатських мандатів, а відповідно – отримують можливість впливати на розподіл урядових субвенцій, на заснування нових народних шкіл, гімназій та інших народних інституцій⁹⁰. Вказували націонал-демократи і на те, що у всіх сферах суспільно-політичного життя Галичини євреї до певного часу всіляко підтримували поляків⁹¹.

У часі виборчої кампанії 1911 р. лідери УНДП намагалися переконати громадськість у доброзичливому ставленні українців до євреїв⁹². Дотримуючись виробленої тактики, УНДП виступила на підтримку сіоністів А. Штандта (Бродим Тернопіль), М. Рінгеля (Бучач), Гершона Ціппера (Дрогобич) та Леона Райха (Стрий-Калуш). Найактивніше націонал-демократи підтримували кандидатуру А. Штандта, оскільки той постійно виявляв прихильне ставлення до національних прагнень українців і міжнародного порозуміння у цілому. Попри те, українсько-єврейська співпраця на результати виборів значного впливу не справила, хоча сіоністів й підтримала більша кількість виборців, ніж 1907 р.⁹³ У підсумку, сіоністи втратили своє парламентське представництво. На переконання часопису “Діло”, це сталося через тиск на виборців та їхній підкуп провладними кандидатами. Крім цього, польська влада вдалася до фальсифікації результатів волевиявлення. Аналізуючи результати виборів 1911 р., націонал-демократи звертали увагу на відсутність згаданих дій між українцями та євреями. Так, у 51 виборчому окрузі (Сянок Риманів) євреї та частина українців підтримали кандидатуру поляка Станіслава Старовейського, що спричинило поразку кандидата від УНДП Романа Залозецького⁹⁴. За схожим сценарієм розгорталися події у 28 окрузі (Стрий Калуш), де сіоніст Л. Райх поступився депутатським мандатом полякові Анджею Морачевському⁹⁵. У 32 виборчому окрузі (Бучач Снятин Заліщики Борщів Тлумач Богородчани Цигани Тарновиця Пільна) сіоніст М. Рінгель зазнав поразки від кандидата А. Штерна. Виборчої поразки у 15 міському окрузі (м. Тернопіль) зазнав А. Штандт, котрий поступився незначною кількістю голосів польському кандидату єврейського походження Рудольфу Галю⁹⁶. Інша справа, що вибори 1911 р. проходили під акомпанемент кривавої розправи над виборцями у Дрогобичі, де було вбито і померло від ран 31 особа та приблизно 100 осіб отримали поранення.

На загал, варто відзначити, що українсько-єврейський союз на виборах 1907 і 1911 рр. до австрійського парламенту відбувся та здобув низку важливих результатів. Зокрема, де-факто було зруйновано стереотип про українсько

⁸⁹ “Рептильник і вибори” *Діло*, 8 цвітня (24 марта) 1911.

⁹⁰ “З ким повинні тримати Жиди, з Поляками чи з Русинами?” *Свобода*, 19 мая 1911.

⁹¹ Там само.

⁹² Там само.

⁹³ “З жидівських таборів” *Діло*, 27 (14) липня 1911.

⁹⁴ “Виборчі прорахунки” *Свобода*, 1911.

⁹⁵ “По виборах” *Діло*, 22 (9) липня 1911.

⁹⁶ “Вибори у Східній Галичині”, *Діло*, 21 (8) червня 1911.

єврейське протистояння та міжнаціональне несприйняття одне одного на східногалицьких теренах. І українці, і євреї, в умовах польського панування, зуміли віднайти шляхи для налагодження діалогу для майбутньої суспільно-політичної співпраці. Це стало можливим завдяки політичній та національній зацікавленості сторін у самобутньому розвитку обох народів. Водночас, такі дії заклали фундамент для міжнаціонального порозуміння, забезпечення громадянських прав національним меншинам Галичини.

UKRAINIAN-JEWISH COOPERATION IN THE ELECTIONS TO THE AUSTRIAN PARLIAMENT IN 1907 AND 1911

Nazar VAS'KIV

Ivan Franko National University of Lviv,
Chair of Modern and Contemporary History of Foreign Countries
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

At the turn of the nineteenth and twentieth century's Ukrainian political parties in Galicia (RURP, USDP and UNDP) have established cooperation with nationally-oriented part of Galician Jewry. Thus they sought to minimize the impact of Polish politicians in general and Jewish eventually weaken its position in the region. The principles of community autonomy enshrined in the programs of the Radicals and Social Democrats were within the interests of the Jewish community. The National Democrats, despite some criticism of the Jews, recognized the importance of deepening relations to secure political weight in the province. Therefore, active cooperation between the parties was manifested in mutual support during the election campaigns to the representative authorities. This problem has become particularly relevant since the adoption in 1907 in Austria of a new electoral law. As a result, Ukrainian-Jewish understanding provided positive results for both nations during the Austrian parliament elections of 1907 and 1911. They destroyed quite convincingly stereotype of Ukrainian-Jewish opposition on the Galician territory.

Key words: Galicia, Ukrainians, Jews, Austrian Parliament, elections.

Стаття надійшла до редколегії 21.06.2018
Прийнята до друку 10.06.2019